

מסורת הש"ס

(א) וְעַיִן מַגִּילָה יוֹצֵן, (ב) גַּנְטִין כַּטּוּ, חוֹלֵין פֶּאֶל; (ג) אֶל לָקֵטֶן מִחַ: עֵינֵי יוֹ: מִמֶּנּוּ: נִגְ: אֲזוּת פִּי״ו הִיג, (ד) סִיף שִׁפְשֵׁף וּמֵאֵל יֵעֲשֶׂה מַשׁוּבָּה שְׁלֵמָה וְשׁוּבָה, (ה) וְיִתְּנִן לְיָהוּה הִכִּי אִמֵּר אֵלֶּה אֵלֶּי יוֹתֵנִן אֵלֹהֵי וְכוּ׳ וְעַיִן מוֹרִיךְ דָּף כַּטּוּ, (ו) רִי״ל הַדְּלִיגִית בַּסִּגְלִי אֵלֶּה בְּלִדִי (מ״מ), (ז) מִכְלֵלָה סִיפִי יִמְרוּ וּסְפִירִי פִי׳ וְחֻמְתִּין פִּי״שׁ,

❖❖❖

הגהות הב"ח

(א) גב' אס קבלס עליו מאהבה מה שכרו: (ב) רש"י ד"ה מאי משמע סמך דנקריאת שמע: (ג) ר"ח התעיק וכו' בתורה הקי"ד ואח"כ מ"ה ואיינו היא משתכחת: (ד) ד"ה וזני רשע וכו' העוף מסלק ממך את בני רשע הפסוק:

❖❖❖

מוסף רש"י

לעולם ירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע. אס הי"ל העץ אמר לו עשה עצירה זו, לא דיו שמעו מן העברה אלא הולך וטסה מלוס (סנהדרין ק"א). יפשפש במעשיו. טשה ככל, ויבזק עצמות שניו וימורה וטשו (שנדרין יג).

❖❖❖

רבינו חננאל

(חא) דאמרינן צריך לומר מפסוקי דרנחיי כגון בידך אפקיד רוחי, נהגו לאומרו בכלל השכיבנו, וטפי מהם לא מטרחינן ליה.

❖❖❖

רב ניסים גאון

מה אשם לדעת אף יסורין לדעת. כי הקריבנות אין מותר להקריבן אלא בדיצין בעלים ולא בעל כרחין כדתנאי (שנדרין דף כא וש"ס) יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כורחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין עד שיאמר רוצה אני ואמרו עוד מניין למתעסק בקדישם שיאמר רוצה אני ואמרו עוד מנין לעכב מנין לתעסק (לרצונכם וזכו) לדעתכם וזכו ואיתא בשחיטת חולין כפי הכל שוחטין (דף יג) ובמס' נדרים בפרק אין בין מורד הנאה מחבור (דף לז) איתא אמר ר' יוחנן הכל צריכין [דעתן חזין ממוסחר כפרה:

מאימתי פרק ראשון ברכות

פסוקי דשמעוהעמוד הראשון של מסכתא

ואס סלמיד חסס הוא. שרגיל במשנתו לחזור על גרסתו ממיד דיו בכך: **ירגיו יצר טוב**. שיעשה מלחמה עם יצר הרע: ודומו סלה. יוס הדומיה הוא יוס המות שהוא דומיה עולמית: **זס מקרא**. חומש שמצוה לקרות בתורה: **זו משנה**. שימעסקו במשנה: **זס גמרא**.

סברת טעמי המשניות שממנו יוצאה הוראה. אצל המורים הוראה מן המשנה נקראו מצלי העולם במס' סוטה (דף כג.). **כאלו אווזו חרב של שסי פיוס בידו**. להרוג את המזיקין: **מאי משמע**. (י) דנקריאת שמע: **הסעיף עיניך זו**. אס תכפל וסגרת עיניך בתורה (א) היא משתכחת ממך: **וזני רשף יגניבו עוף**. העוף מסלקס ממך (י) **קטב מרירי**. זה שס עד להכריס במסכת פסחים (דף ק"ח:). **ולחומי רשף**. כתיב צין רעב למזיקין נרש לפניו ולאחריו יסורין ומזיקין: **אפילו סינוקוס של ציס רכן יודעים**. שהמורה מגינה שלמדין מספר חומש אס שמוע תשמע [וגו'] כל המחלה אשר שמתי וגו'. ואפילו הקטנים שלא הגיעו לספר איזב כנר למדו:

מסיני: א"ר יצחק כל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אווזו חרב של שתי פיות בידו שנאמר ד'רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם מאי משמע אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מרישא דענינא דכתיב וְעָלְזוּ חֲסִידִים בַּכְּבוֹד ירגנו על משכבתם וכתיב בתריה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. ואמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר וּבְנֵי רִשָּׁף יִגְבִּיהוּ עוֹף וְאִין עוֹף אֵלֶּה תוֹרָה שְׁנֵאמֵר ד'התעיף עיניך בו ואיינו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר מִזֵּי רֶעֶב וּלְחֹמִי רִשָּׁף וְקָטַב מִרִירִי. אמר רבי שמעון בן לקיש כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעיף עיניך בו ואיינו ואין רשף אלא יסורין שנאמר מִזֵּי רֶעֶב וּלְחֹמִי רִשָּׁף אמר ליה רבי יוחנן הֲאֵא אפִילוּ תִינּוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן יוֹדְעִין אוֹתוֹ שְׁנֵאמֵר ד'ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכוערין ועוכרין אותו שנא' וְנָאֵלַמְתִּי דוֹמִיָּה הַחֲשִׁיתִי מִמֶּיֶשׁ וְכֹאבִי נִעְבֵּר ד'ואין טוב אלא תורה שנאמר כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרַתִּי אֶל תַּעֲזוּבוּ. אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמח שנא' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו. אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנא' נִחַפְּשָׁה דְרִכֵּינוּ וְנַחֲקוּרָה ד'ונשובה עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה שנאמר אֲשֶׁרִי הִגְבַּר אֲשֶׁר תִּסְרַנּוּ יִה וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמַדְנוּ ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר כִּי אֵת אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ. אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר וְה' חָפֵץ דְּכֹאוֹ הַחֲלִי יִכּוֹל אִפִּילוּ לֹא קִבְלָם מֵאֲהַבָּה תִּלְמוּד לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם מֶה שִׁכְרוּ יִרְאֵה זֶרַע יֵאָרִיךְ יָמִים וְלֹא עוֹד אֵלֶּה שְׁתִּלְמוּדוֹ מִתְקִים בִּידוֹ שְׁנֵא' וְחָפֵץ ה' בִּידוֹ יַצִּלָּה פְּלִיגִי כֹה רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי וּרְבִי אַחֵא בַר חֲנִינָא חָד אִמֵּר אִלוּ הֵם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יי' ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר בְּרוּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא הִסִּיר תַּפְלָתִי וְחֲסָדוֹ מֵאִתִּי אִמֵּר לָהּוּ רַבִּי אַבָּא בְרִיה דְּר' חִיִּיא בַר אַבָּא הִכִּי אִמֵּר ר' חִיִּיא בַר אַבָּא א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו אל תקרי וְתִלְמַדְנוּ אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית וְנֵאמֵר ברית ביסורין דכתיב אֵלֶּה דְּבָרֵי הַבְּרִית מֶה בְּרִית הָאִמּוֹר בְּמִלַּח מִלַּח מִמַּתֶּקֶת אֵת הַבִּשֵּׁר אָף בְּרִית הָאִמּוֹר בִּיסוּרִין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: ד'תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יי' ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב כִּי כֹאשֵׁר יִיסַר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִסּוֹךְ וּכְתִיב בְּתֵרִיָּה ד'כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה העולם הבא דכתיב כִּי נָרַ מִצּוּה וְתוֹרָה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים

מאימתי פרק ראשון ברכות

ה.

תורה אור השלם

פסוקי דשמעוהעמוד הראשון של מסכתא

החשיתי מטוב. מן המורה: **וכאזי נעצר**. מכה עכורה: **המוכר עצב**. שפירש הימנו דבר חשוב כזה ומתוך דוחקו מכרו: **ושמח**. שהרי הקצ"ה מזהירס מלעוזב אותה ומשצחה לפנייהס בלקח טוב אחר שנתנה להס: **פשפש ולא מלא**. לא מלא עצירה בידו שצשצילה רלווין יסורין הללו לצא: **אשרי הגבר אשר תיסרנו יי' ומסורסך סלמדנו**. שצשציל יסורין כריך אדס לצא לידי תלמוד תורה: **יסורין של אהבה**. הקצ"ה מייסרו צעוה"ז צלא שזס עון כדי להרצות שכרו צעולס הצא יותר מכדי זכויותיו: **וס' חפץ דכאו החלי**. מי שהקצ"ה חפץ צו ממלהו ציסורין: **אשס**. קרנן: **נפשו**. מדעמו: **דברי זו**. שאשרי אדס אשר תיסרנו יי' **מסורסך סלמדנו**. כלומר מסורסך אנו למדין אותו: **נאמר בריס ציסורין דכסיצ אלה דברי הצריס**. אחר הקללות נאמר במשנה תורה: **אף יסורין ממרקין כל עונותיו של אדס גרסי'**: **ודרך חייס**. חיי העוה"צ הויין לו תוכחות מוסר לאדס: **וצניס**

כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה גמרא מלמד שכולם נתנו למשה בידו מסתו כאלו אווזו חרב של שתי פיות בידו שנאמר ד'רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם מאי משמע אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מרישא דענינא דכתיב וְעָלְזוּ חֲסִידִים בַּכְּבוֹד ירגנו על משכבתם וכתיב בתריה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. ואמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנאמר וּבְנֵי רִשָּׁף יִגְבִּיהוּ עוֹף וְאִין עוֹף אֵלֶּה תוֹרָה שְׁנֵאמֵר ד'התעיף עיניך בו ואיינו ואין רשף אלא מזיקין שנאמר מִזֵּי רֶעֶב וּלְחֹמִי רִשָּׁף וְקָטַב מִרִירִי. אמר רבי שמעון בן לקיש כל העוסק בתורה יסורין בדילין הימנו שנאמר ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה שנאמר התעיף עיניך בו ואיינו ואין רשף אלא יסורין שנאמר מִזֵּי רֶעֶב וּלְחֹמִי רִשָּׁף אמר ליה רבי יוחנן הֲאֵא אפִילוּ תִינּוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן יוֹדְעִין אוֹתוֹ שְׁנֵאמֵר ד'ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אלא כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק הקב"ה מביא עליו יסורין מכוערין ועוכרין אותו שנא' וְנָאֵלַמְתִּי דוֹמִיָּה הַחֲשִׁיתִי מִמֶּיֶשׁ וְכֹאבִי נִעְבֵּר ד'ואין טוב אלא תורה שנאמר כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרַתִּי אֶל תַּעֲזוּבוּ. אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם מוכר חפץ לחבירו מוכר עצב ולוקח שמח אבל הקב"ה אינו כן נתן להם תורה לישראל ושמח שנא' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו. אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנא' נִחַפְּשָׁה דְרִכֵּינוּ וְנַחֲקוּרָה ד'ונשובה עד ה' פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה שנאמר אֲשֶׁרִי הִגְבַּר אֲשֶׁר תִּסְרַנּוּ יִה וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמַדְנוּ ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר כִּי אֵת אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ. אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין שנאמר וְה' חָפֵץ דְּכֹאוֹ הַחֲלִי יִכּוֹל אִפִּילוּ לֹא קִבְלָם מֵאֲהַבָּה תִּלְמוּד לומר אם תשים אשם נפשו מה אשם לדעת אף יסורין לדעת ואם קבלם מֶה שִׁכְרוּ יִרְאֵה זֶרַע יֵאָרִיךְ יָמִים וְלֹא עוֹד אֵלֶּה שְׁתִּלְמוּדוֹ מִתְקִים בִּידוֹ שְׁנֵא' וְחָפֵץ ה' בִּידוֹ יַצִּלָּה פְּלִיגִי כֹה רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי וּרְבִי אַחֵא בַר חֲנִינָא חָד אִמֵּר אִלוּ הֵם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תורה שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יי' ומתורתך תלמדנו וחד אמר אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהן בטול תפלה שנאמר בְּרוּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא הִסִּיר תַּפְלָתִי וְחֲסָדוֹ מֵאִתִּי אִמֵּר לָהּוּ רַבִּי אַבָּא בְרִיה דְּר' חִיִּיא בַר אַבָּא א"ר יוחנן אלו ואלו יסורין של אהבה הן שנאמר כי את אשר יאהב ה' יוכיח אלא מה ת"ל ומתורתך תלמדנו אל תקרי וְתִלְמַדְנוּ אלא תלמדנו דבר זה מתורתך תלמדנו ק"ו משן ועין מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחרות יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה והיינו דרבי שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין נאמר ברית במלח דכתיב וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית וְנֵאמֵר ברית ביסורין דכתיב אֵלֶּה דְּבָרֵי הַבְּרִית מֶה בְּרִית הָאִמּוֹר בְּמִלַּח מִלַּח מִמַּתֶּקֶת אֵת הַבִּשֵּׁר אָף בְּרִית הָאִמּוֹר בִּיסוּרִין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם: ד'תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורין אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יי' ומתורתך תלמדנו ארץ ישראל דכתיב כִּי כֹאשֵׁר יִיסַר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִסּוֹךְ וּכְתִיב בְּתֵרִיָּה ד'כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה העולם הבא דכתיב כִּי נָרַ מִצּוּה וְתוֹרָה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. תני תנא קמיה דר' יוחנן כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים

- ביןך אפקיד רוחי פריקתה אותי יי' אל אמת: תהלים לא ו
- רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמיו סלה: תהלים ד ה
- ויאמר יי' אל משה עלה אלי והורה וזהה שם ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי לחזרתם: שמות כד יב
- רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות ביןך: תהלים קמט ו
- יעלוזו חסידים בכבוד ורגזו על משכבותם: תהלים קמט ה
- בי אדם לעמל יולד ובני רשף יגבידו עתה: משלי כג ה
- התעיף עיניך בו ואיינו בי עשה יעשה לו כנפים בגשרי יעני השמים: משלי כג ה
- מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי וישן בדמות אשלח גם עם תמתי וחלי עפר: דברים יב כד
- ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך:
- שמות טו כ
- נאלמתי דמיה ותחשתי משוב וקאבי נעבר: תהלים טז ג
- כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבה: משלי ד ב
- נחפשה ונשובה עד יי' ונחקה ונשובה עד יי': תהלים כג מ
- אשרי הגבר אשר תיסרנו יי' ומתורתך תלמדנו: תהלים צד יב
- כי את אשר יאהב יי' יוכיח וקאב את בן ירצה: משלי ג יב
- ויי' חפץ דכאו וחלי אס תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים ותפץ יי' בידו יצלח:
- יעשהו נג י
- פרוך אלהים אשר לא הסיר תפלתו וחסדו
- תהלים סו כ
- וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח: יקריא ב יג
- אלה דברי הברית אשר צוה יי' את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב מלכדי הברית אשר כרת אתם בדרך: דברים כח טט
- וידעת עם לבבך פי כאשר יסר איש את בנו יי' אלהיך מוסרך:
- דברים ח ה
- כי יי' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמות יציאים בכקעה ובקרה: דברים ח ז
- כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר: משלי י כג

עין משפט
נר מצוה

ה:

מאימתי פרק ראשון ברכות

הא לן והא אהו. אפי' רש"י לזני ארץ ישראל שזריכין שילוח חוץ לשלשה מחנות לא הוו יסורין של אהבה. ותימא דשילוח מחנות לא היה נוהג אלא בזמן שהיוכל נוהג ובתי ערי חומה. וזימני האמוראין לא היה היוכל נוהג כדאמרין במסכת גיטין (פ"ד דף לו.) והיאך היה

מדבר ר' יוחנן מדבר שלא היה נוהג בזימני. וי"מ הא לן והא לכו לענין

טומאה שזוהרין צא"י ולא צצבל:

והאמר רבי יוחנן דין גרמא

דעשיראה ביר. פי' רש"י דלאס חשבו

כר' יוחנן מסתמא לא היו אלא יסורין של אהבה. ותימא דהא מסיק דהיכא דלא הוו ליה צנים כלל לא הוו יסורין של אהבה והרי כמה דאיקים שלא היו להם צנים^{[פ] (ט.)}. ואי משום צנות ר' יוחנן נמי הוּו ליה צנות צפ' בתרא דקדושין (דף ע"א): ונראה לפרש דהכי פריך (האמר ר' יוחנן דין גרמא וכו') אלמא מדהוה רגיל לנחם אחרים בך ש"מ דהוו יסורין של אהבה. אכל אינו תלוי בך שהנדיקים עצמם פעמים מעונים ביסורין: **ט** ה"ג **לא** כל אדם זוכה לשתי שלחנות. אכל אין לגרום **א**ין אדם זוכה דהא כמה נדיקים זוכין לשתי שלמות כגון **ט** רבי וכדאמרין בפרק בתרא דהוריות^{[פ] (דף י"ז):}

דינא בלא דינא. הרבה נדיקים יש שוקין בגופם ובממונם אלא הם היו יודעים שלא היה נותן שצישא לאריקסיה והיו רוצים לרמוח לו שלא יעשה עוד: **שללא** יאה דבר חוצץ בינו לבין הקיר. אכל מלתא דקציעא כגון ארון ומידיה: אין זה הפסק. אכל מנהל נראה שאין זה קצוּע: **אלא אימא סמוך למטתי**. שלא היה עושה מלאכה עד שימפלג. ורש"י פירש אפילו ללמוד שאסור ללמוד קודם תפלה. ולא ידעמי מנא ליה. אכל ראהי דשרי ללמוד קודם דלקמן בפרק שני (דף י"ז ב) אמרין דרז מקדים ומשי ידיה ומצרך וממני פריקו וקרי ק"ש כי מטא זמן ק"ש וכו': **כלל הנותן ממתו בין צפון לדרום וכו'**. ולא צין מזרח למערב ודוקא כששן עס אשמו מפני שהשכינה מזויה צין מזרח למערב והיה הדבר גנאי לשכח אכל אשמו מפני התשמיש וכן משמע ומוכחי קראי: המתפלל

דני דחמרא על לגביה רב יהודה אחוה דרב סלא חסידא ורבנן ואמרי לה רב אדא בר אהבה ורבנן ואמרו ליה לעיין מר במליה אמר להו ומי חשידנא בעיניכו אמרו ליה מי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא אמר להו אי איכא מאן דשמיעי עלי מלתא לימא אמרו ליה הכי שמיעי לן דלא יתיב מר שבישא לאריסיה אמר להו מי קא שביק לי מידי מיניה הא קא גניב ליה כוליה אמרו ליה היינו דאמרי אינשי בחר גנבא גנוב וטעמא טעים אמר להו קבילנא עלי דיהיבנא ליה איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייקר חלא ואיזדבן בדמי דחמרא: תניא אבא בנימין אומר על שני דברים הייתי מצטער

כל ימי על תפלתי שתהא לפני מטתי ^וועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום ואמרי לה רבי יהודה אמר רב ואיתימא רבי^ל ימינך למתפלל שלא יא דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר וַיִּסַּב חֻזְקוֹהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיַּתְּפַּל לֹא תִּימָא לִפְנֵי מַטְתִּי אֲלֵא אֵימָא יִסְמוּךְ לַמַּטְתִּי וְעַל מַטְתִּי שתהא נתונה בין צפון לדרום פ' דא"ר חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הייין ליה בנים זכרים שנאמר וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים יִשְׁבְּעוּ בָנִים רַב נַחֲמָן כִּל הַנוֹתָן מַטְתּוֹ בֵּין אִשְׁתּוֹ מַפְלַת גַּפְלִים כְּתִיב הֵכָא וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים וְכְתִיב הָתָם וַיִּמְלְאוּ יְמִיהַ לְלִדְתָּ וְהָנָה תּוֹמִים בְּבִטְנָהּ: תְּנִיא אַבָּא בְּנִימִין אֹמֵר יִשְׁנִים שׁוֹכְנִסוּ לְהַתְּפַלֵּל וְקֹדֶם אֶחָד מֵהֶם לְהַתְּפַלֵּל וְלֹא הִמָּתִין אֶת חֲבֵרוֹ וַיֵּצֵא טוֹרְפִין לִּתְפַלְתּוֹ בְּפָנָיו שְׁנֵאמֵר טוֹרֵף נֶפֶשׁ בָּאֹפֹר הַלְּמַעֲנָךְ תַּעֲזוּב אַרְץ וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁגוֹרִם לִשְׁכִּינָה שְׁתַּסְתַּלַּק מִיִּשְׂרָאֵל שְׁנֵאמֵר וַיַּעֲתַק צוּר מִמְּקוֹמוֹ וַאֲיִן צוּר אֲלֵא הַקֵּב"ה שְׁנֵאמֵר צוּר יִלְדָּךְ תִּשִּׂי וְאִם הִמָּתִין לוֹ מִה שִׁכְרוּ

מאימתי פרק ראשון ברכות

וצניס. קא סלקא דעמיה הקוצר את צניו: **ארבע מראות**. שאת

ותולדתה צהרת ותולדתה. צהרת עוה כשנג שניה לה כסיד ההיכל.

שאת כלמר לצן שניה לה כקרוס ציהא: **הא לן והא לכו**. צא"י שערי חומה מקודשות צה ומזורע טעון שילוח חוזה לכן אינן יסורין של

אהבה. **ט** צבל שאין טעונין שילוח וכן

מוצח כפרה הוו יסורין של אהבה:

צנעא. תחת צגדיו: **דין גרמא דעשיראה ציר**. זה עלם של צן עשירי

שמת לו: **ציר**. כמו צר. **ולר עלם**

ט פחות מכשעורה ממנו **א** צסודרו

לעגמת נפש. וגצרא רצא כר"י לא

צאו לו יסורין שאין של אהבה: **דהוו**

לכו צנים ומסו. הוו לכו יסורין של

אהבה שהצלות מכפרת על עונותיו:

צנייה. ר' יוחנן לדרעיה: **ונפל**

גהורא. שהיה צצרו מצהיק שפיה

היה מאלד כדאמרין צצ"מ כהשוכר

את הפועלים **(פד.)**: **אי משום טורס**.

שלא למדת הרבה כרלונך: **אחד**

המרצה ואחד הממעיט. לענין קרצנות

שנויה בצלהי מנחות **(דף ק.)**. נלמר

בעולת צהמה ריח ניחוח^ו וצמנחה ריח

ניחוח^ו ללמדך שאחד המרצה וכו': **אי**

משום מווני. שאין עשיר: **על דא**

ודאי קא צנים. על זה ודאי יש לך

לצכות. **דיני**. חציות: **פקיפו**. החמיני:

ליעיין מר צמילי. יפשפש צמעשיו:

אי איכא דשמיעי עלי מילתא לימא.

אם יש צכס ששמע עלי דבר שאני

צריך לחזור צי ידיעני: **שצישא**. חלקן

הזמרות הגפן שחוטכין מהן צעשת

הזמיר ותנן **(צצ"מ דף ק.)**. כס

שחולקין ציין כך חולקין הזמורות

וצקנים. שריגים מתרגמינן צצצין

(בצלצית מ): מי שצין לי מידי מיניה.

וכי אינו חשוד צעניכס שהוא גונב לי

הרצה יותר ממלקן: **צמר גננא גנוב**

כו'. הגונב מן הגנב אף הוא טועם

טעם גננה: **סמוך למטעי**. כל ימי

מהרמי שלא לעשות מלאכה וטעי

לעסוק צמורה כשעמדתי ממטתי עד

שאקרא ק"ש וחתפלל: **צפון לדרום**.

ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום.

וגראה צעניי שהשכינה צמזרח או

צמערצ לפיכך נכון להסב דרך תשמיש

לרוחות אחרות: **וצפונך**. לשון צפון

ויפייה דקרא ישצעו צנים: **סמלא**

צענס. תמולא ימי הכיונס: **טורף**

נפשו צאפו. לך אומר אשר גרמת לך

לטרוף את נפשך צפינך ומה היא

הנפש זו תפלה כמו שנאמר ואשפוך את

נפשי לפני ה' **(פ"א ב:)** **הלמענך**

פעזב ארץ. וכי סצור היית

שצצניך שיצא^ו תסתלק השכינה

ויעזז את צנירך המתפלל לפניו:

לוא

מאתי שתהא לפני צפון לדרום על תפלתי שתהא לפני מטתי מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי^ל ימינך למתפלל שלא יא דבר חוצץ בינו לבין הקיר ויתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא יסמוך למטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום פ' דא"ר חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הייין ליה בנים זכרים שנאמר וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים יִשְׁבְּעוּ בָנִים רַב נַחֲמָן כִּל הַנוֹתָן מַטְתּוֹ בֵּין אִשְׁתּוֹ מַפְלַת גַּפְלִים כְּתִיב הֵכָא וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים וְכְתִיב הָתָם וַיִּמְלְאוּ יְמִיהַ לְלִדְתָּ וְהָנָה תּוֹמִים בְּבִטְנָהּ: תְּנִיא אַבָּא בְּנִימִין אֹמֵר יִשְׁנִים שׁוֹכְנִסוּ לְהַתְּפַלֵּל וְקֹדֶם אֶחָד מֵהֶם לְהַתְּפַלֵּל וְלֹא הִמָּתִין אֶת חֲבֵרוֹ וַיֵּצֵא טוֹרְפִין לִּתְפַלְתּוֹ בְּפָנָיו שְׁנֵאמֵר טוֹרֵף נֶפֶשׁ בָּאֹפֹר הַלְּמַעֲנָךְ תַּעֲזוּב אַרְץ וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁגוֹרִם לִשְׁכִּינָה שְׁתַּסְתַּלַּק מִיִּשְׂרָאֵל שְׁנֵאמֵר וַיַּעֲתַק צוּר מִמְּקוֹמוֹ וַאֲיִן צוּר אֲלֵא הַקֵּב"ה שְׁנֵאמֵר צוּר יִלְדָּךְ תִּשִּׂי וְאִם הִמָּתִין לוֹ מִה שִׁכְרוּ

אמר

לא היה נוהג אלא בזמן שהיוכל נוהג ובתי ערי חומה. וזימני האמוראין לא היה היוכל נוהג כדאמרין במסכת גיטין (פ"ד דף לו.) והיאך היה מדבר ר' יוחנן מדבר שלא היה נוהג בזימני. וי"מ הא לן והא לכו לענין טומאה שזוהרין צא"י ולא צצבל: **והאמר רבי יוחנן** דין גרמא **דעשיראה ביר**. פי' רש"י דלאס חשבו כר' יוחנן מסתמא לא היו אלא יסורין של אהבה. ותימא דהא מסיק דהיכא דלא הוו ליה צנים כלל לא הוו יסורין של אהבה והרי כמה דאיקים שלא היו להם צנים^{[פ] (ט.)}. ואי משום צנות ר' יוחנן נמי הוּו ליה צנות צפ' בתרא דקדושין (דף ע"א): ונראה לפרש דהכי פריך (האמר ר' יוחנן דין גרמא וכו') אלמא מדהוה רגיל לנחם אחרים בך ש"מ דהוו יסורין של אהבה. אכל אינו תלוי בך שהנדיקים עצמם פעמים מעונים ביסורין: **ט** ה"ג **לא** כל אדם זוכה לשתי שלחנות. אכל אין לגרום **א**ין אדם זוכה דהא כמה נדיקים זוכין לשתי שלמות כגון **ט** רבי וכדאמרין בפרק בתרא דהוריות^{[פ] (דף י"ז):}

דינא בלא דינא. הרבה נדיקים יש שוקין בגופם ובממונם אלא הם היו יודעים שלא היה נותן שצישא לאריקסיה והיו רוצים לרמוח לו שלא יעשה עוד: **שללא** יאה דבר חוצץ בינו לבין הקיר. אכל מלתא דקציעא כגון ארון ומידיה: אין זה הפסק. אכל מנהל נראה שאין זה קצוּע: **אלא אימא סמוך למטתי**. שלא היה עושה מלאכה עד שימפלג. ורש"י פירש אפילו ללמוד שאסור ללמוד קודם תפלה. ולא ידעמי מנא ליה. אכל ראהי דשרי ללמוד קודם דלקמן בפרק שני (דף י"ז ב) אמרין דרז מקדים ומשי ידיה ומצרך וממני פריקו וקרי ק"ש כי מטא זמן ק"ש וכו': **כלל הנותן ממתו בין צפון לדרום וכו'**. ולא צין מזרח למערב ודוקא כששן עס אשמו מפני שהשכינה מזויה צין מזרח למערב והיה הדבר גנאי לשכח אכל אשמו מפני התשמיש וכן משמע ומוכחי קראי: המתפלל

דני דחמרא על לגביה רב יהודה אחוה דרב סלא חסידא ורבנן ואמרי לה רב אדא בר אהבה ורבנן ואמרו ליה לעיין מר במליה אמר להו ומי חשידנא בעיניכו אמרו ליה מי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא אמר להו אי איכא מאן דשמיעי עלי מלתא לימא אמרו ליה הכי שמיעי לן דלא יתיב מר שבישא לאריסיה אמר להו מי קא שביק לי מידי מיניה הא קא גניב ליה כוליה אמרו ליה היינו דאמרי אינשי בחר גנבא גנוב וטעמא טעים אמר להו קבילנא עלי דיהיבנא ליה איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייקר חלא ואיזדבן בדמי דחמרא: תניא אבא בנימין אומר על שני דברים הייתי מצטער

כל ימי על תפלתי שתהא לפני מטתי ^וועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום ואמרי לה רבי יהודה אמר רב ואיתימא רבי^ל ימינך למתפלל שלא יא דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר וַיִּסַּב חֻזְקוֹהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיַּתְּפַל לֹא תִימָא לִפְנֵי מַטְתִּי אֲלֵא אֵימָא יִסְמוּךְ לַמַּטְתִּי וְעַל מַטְתִּי שתהא נתונה בין צפון לדרום פ' דא"ר חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הייין ליה בנים זכרים שנאמר וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים יִשְׁבְּעוּ בָנִים רַב נַחֲמָן כִּל הַנוֹתָן מַטְתּוֹ בֵּין אִשְׁתּוֹ מַפְלַת גַּפְלִים כְּתִיב הֵכָא וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים וְכְתִיב הָתָם וַיִּמְלְאוּ יְמִיהַ לְלִדְתָּ וְהָנָה תּוֹמִים בְּבִטְנָהּ: תְּנִיא אַבָּא בְּנִימִין אֹמֵר יִשְׁנִים שׁוֹכְנִסוּ לְהַתְּפַלֵּל וְקֹדֶם אֶחָד מֵהֶם לְהַתְּפַלֵּל וְלֹא הִמָּתִין אֶת חֲבֵרוֹ וַיֵּצֵא טוֹרְפִין לִּתְפַלְתּוֹ בְּפָנָיו שְׁנֵאמֵר טוֹרֵף נֶפֶשׁ בָּאֹפֹר הַלְּמַעֲנָךְ תַּעֲזוּב אַרְץ וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁגוֹרִם לִשְׁכִּינָה שְׁתַּסְתַּלַּק מִיִּשְׂרָאֵל שְׁנֵאמֵר וַיַּעֲתַק צוּר מִמְּקוֹמוֹ וַאֲיִן צוּר אֲלֵא הַקֵּב"ה שְׁנֵאמֵר צוּר יִלְדָּךְ תִּשִּׂי וְאִם הִמָּתִין לוֹ מִה שִׁכְרוּ

מאתי שתהא לפני צפון לדרום על תפלתי שתהא לפני מטתי מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי^ל ימינך למתפלל שלא יא דבר חוצץ בינו לבין הקיר ויתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא יסמוך למטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום פ' דא"ר חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הייין ליה בנים זכרים שנאמר וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים יִשְׁבְּעוּ בָנִים רַב נַחֲמָן כִּל הַנוֹתָן מַטְתּוֹ בֵּין אִשְׁתּוֹ מַפְלַת גַּפְלִים כְּתִיב הֵכָא וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים וְכְתִיב הָתָם וַיִּמְלְאוּ יְמִיהַ לְלִדְתָּ וְהָנָה תּוֹמִים בְּבִטְנָהּ: תְּנִיא אַבָּא בְּנִימִין אֹמֵר יִשְׁנִים שׁוֹכְנִסוּ לְהַתְּפַלֵּל וְקֹדֶם אֶחָד מֵהֶם לְהַתְּפַלֵּל וְלֹא הִמָּתִין אֶת חֲבֵרוֹ וַיֵּצֵא טוֹרְפִין לִּתְפַלְתּוֹ בְּפָנָיו שְׁנֵאמֵר טוֹרֵף נֶפֶשׁ בָּאֹפֹר הַלְּמַעֲנָךְ תַּעֲזוּב אַרְץ וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁגוֹרִם לִשְׁכִּינָה שְׁתַּסְתַּלַּק מִיִּשְׂרָאֵל שְׁנֵאמֵר וַיַּעֲתַק צוּר מִמְּקוֹמוֹ וַאֲיִן צוּר אֲלֵא הַקֵּב"ה שְׁנֵאמֵר צוּר יִלְדָּךְ תִּשִּׂי וְאִם הִמָּתִין לוֹ מִה שִׁכְרוּ

מאתי שתהא לפני צפון לדרום על תפלתי שתהא לפני מטתי מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי^ל ימינך למתפלל שלא יא דבר חוצץ בינו לבין הקיר ויתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא יסמוך למטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום פ' דא"ר חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הייין ליה בנים זכרים שנאמר וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים יִשְׁבְּעוּ בָנִים רַב נַחֲמָן כִּל הַנוֹתָן מַטְתּוֹ בֵּין אִשְׁתּוֹ מַפְלַת גַּפְלִים כְּתִיב הֵכָא וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים וְכְתִיב הָתָם וַיִּמְלְאוּ יְמִיהַ לְלִדְתָּ וְהָנָה תּוֹמִים בְּבִטְנָהּ: תְּנִיא אַבָּא בְּנִימִין אֹמֵר יִשְׁנִים שׁוֹכְנִסוּ לְהַתְּפַלֵּל וְקֹדֶם אֶחָד מֵהֶם לְהַתְּפַלֵּל וְלֹא הִמָּתִין אֶת חֲבֵרוֹ וַיֵּצֵא טוֹרְפִין לִּתְפַלְתּוֹ בְּפָנָיו שְׁנֵאמֵר טוֹרֵף נֶפֶשׁ בָּאֹפֹר הַלְּמַעֲנָךְ תַּעֲזוּב אַרְץ וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁגוֹרִם לִשְׁכִּינָה שְׁתַּסְתַּלַּק מִיִּשְׂרָאֵל שְׁנֵאמֵר וַיַּעֲתַק צוּר מִמְּקוֹמוֹ וַאֲיִן צוּר אֲלֵא הַקֵּב"ה שְׁנֵאמֵר צוּר יִלְדָּךְ תִּשִּׂי וְאִם הִמָּתִין לוֹ מִה שִׁכְרוּ

מאתי שתהא לפני צפון לדרום על תפלתי שתהא לפני מטתי מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי^ל ימינך למתפלל שלא יא דבר חוצץ בינו לבין הקיר ויתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא יסמוך למטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום פ' דא"ר חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הייין ליה בנים זכרים שנאמר וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים יִשְׁבְּעוּ בָנִים רַב נַחֲמָן כִּל הַנוֹתָן מַטְתּוֹ בֵּין אִשְׁתּוֹ מַפְלַת גַּפְלִים כְּתִיב הֵכָא וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים וְכְתִיב הָתָם וַיִּמְלְאוּ יְמִיהַ לְלִדְתָּ וְהָנָה תּוֹמִים בְּבִטְנָהּ: תְּנִיא אַבָּא בְּנִימִין אֹמֵר יִשְׁנִים שׁוֹכְנִסוּ לְהַתְּפַלֵּל וְקֹדֶם אֶחָד מֵהֶם לְהַתְּפַלֵּל וְלֹא הִמָּתִין אֶת חֲבֵרוֹ וַיֵּצֵא טוֹרְפִין לִּתְפַלְתּוֹ בְּפָנָיו שְׁנֵאמֵר טוֹרֵף נֶפֶשׁ בָּאֹפֹר הַלְּמַעֲנָךְ תַּעֲזוּב אַרְץ וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁגוֹרִם לִשְׁכִּינָה שְׁתַּסְתַּלַּק מִיִּשְׂרָאֵל שְׁנֵאמֵר וַיַּעֲתַק צוּר מִמְּקוֹמוֹ וַאֲיִן צוּר אֲלֵא הַקֵּב"ה שְׁנֵאמֵר צוּר יִלְדָּךְ תִּשִּׂי וְאִם הִמָּתִין לוֹ מִה שִׁכְרוּ

מאתי שתהא לפני צפון לדרום על תפלתי שתהא לפני מטתי מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי^ל ימינך למתפלל שלא יא דבר חוצץ בינו לבין הקיר ויתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא יסמוך למטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום פ' דא"ר חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הייין ליה בנים זכרים שנאמר וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים יִשְׁבְּעוּ בָנִים רַב נַחֲמָן כִּל הַנוֹתָן מַטְתּוֹ בֵּין אִשְׁתּוֹ מַפְלַת גַּפְלִים כְּתִיב הֵכָא וַיַּצְפּוּנָךְ תַּמְלֵא בִטְנִים וְכְתִיב הָתָם וַיִּמְלְאוּ יְמִיהַ לְלִדְתָּ וְהָנָה תּוֹמִים בְּבִטְנָהּ: תְּנִיא אַבָּא בְּנִימִין אֹמֵר יִשְׁנִים שׁוֹכְנִסוּ לְהַתְּפַלֵּל וְקֹדֶם אֶחָד מֵהֶם לְהַתְּפַלֵּל וְלֹא הִמָּתִין אֶת חֲבֵרוֹ וַ